

Rölundas jordskola

Men om våra jordprodukter hittar du på www.rolunda.se

Många ser jord bara som ett rent fyllnadsmaterial som läggs runt växtens rötter för att den inte ska ramla omkull. Men jorden har så mycket mer uppgifter än så

Den är även växtens:

- Skafferi
- Apotek
- Törstsläckare

Vad är då bra jord?

Det är naturligtvis beroende på vad man ska använda den till men man kan grovt dela in jordar i **anläggningsjordar** och **planteringsjordar**.

Båda är tillverkade jordar som skiljer sig en hel del från vanlig ”matjord” som finns på åkrarna. Man blandar torv, sand, bark, lera, gödsel m.m. för att få fram en jord som uppfyller de krav som ställs

Med **anläggningsjord** menas en färdig jord som läggs i tjocka lager ovanpå befintlig mark. Där i sås gräs eller planteras perenner. Det är viktigt att en anläggningsjord innehåller ordentligt med mineral och inte bara mull för annars sjunker den ihop efter ett tag. Många anläggningsjordar innehåller alldeles för mycket sand och mjåla men det är viktigt att den även innehåller bra lera. Vidare får de inte innehålla roto-gräs. Inslag av välbrunnen naturgödsel gör att jorden får ett bra mikroliv.

Planteringsjordar används mest för plantering utomhus men även för plantering i växthus och urnor. Även såjordar och blomjord kan betraktas som en typ av planteringsjord. Det är framför allt dessa som behandlas här.

För att en planteringsjord skall fungera bra skall den ha

- Rätt struktur
- Rätt pH
- Rätt näring
- Rätt mikroliv
- Rätt fukt- och näringshållande egenskaper
- Vara fri från skadliga svampar, bakterier och insekter
- Vara ogräsfri

Struktur

Med detta menas hur jorden är sammansatt. Olika storlekar på partiklar i jorden ger den olika egenskaper. En bra jord består av 50% fast material och 50% hålrum. Dessa hålrum bildas dels av hur partiklarna är staplade på varandra dels av rötter och maskar som tränger genom jorden. De stora hålrummen är fyllda med luft medan de mindre innehåller vatten. Om jorden innehåller för mycket luft så torkar den ut för snabbt och innehåller den för lite så får rötterna svårt att växa till. Många planteringsjordar innehåller stor mängd torv eftersom den har ypperliga egenskaper då det gäller att hålla rätta proportioner av luft och vatten. Andra strukturmaterial är sand, leca, bark och perlite. Om en jord har dålig struktur är det väldigt svårt att vattna och gödsla eftersom ett underutvecklat rotsystem har svårt att ta upp tillräckligt med vatten och näring.

TIPS: En jord skall hellre vara för grov än för fin. Plocka inte bort tussar och stenar ur jorden.

pH

pH anger om en jord är sur, neutral eller basisk. Ju lägre värde på pH desto surare är jorden.

De flesta växter trivs i ett pH mellan 5,5 och 6,5 men de finns de som vill ha lägre t.ex. rhododendron, azalea m.fl. (4,5 till 5,5) eller de som vill ha högre t.ex. köksväxter (6,5 till 7,5). pH påverkas dels genom vilka material som jorden tillverkas av, dels av tillförd kalk. Vid pH under 4,5 och över 8 fastläggs många näringsämnen så att de är omöjliga för växterna att komma åt.

TIPS: Kalka inte av gammal vana utan kontrollera innan. För mycket kalk är lika illa som för lite. Kom ihåg att även korallkalk som t.ex. Algomin har kalkverkan

Näring

Växter behöver mer eller mindre mängd näring. Generellt kan man säga att ju spädare växt, frö eller stickling desto försiktigare skall man vara med att gödsla för mycket. Koncentrationen av näring anges som ledningstal och bör ligga runt 1 för de känsligaste växterna och upp till 3-4 för de näringsälskande. För mycket näring gör att rötterna inte kan ta upp varken vatten eller näring och växten svälter. Växterna behöver mer näring under vår och sommar än under övriga delar av året

TIPS: Använd naturgödsel i görligaste mån. Dels är näringen ”mjukare” så att den inte bränner rötterna dels innehåller den en mängd mikronäringsämnen som saknas i många konstgödsel.

Mikroliv

I jorden finns det en mängd nyttiga mikroorganismer och större innevärdare som är svårt att klara sig utan.

Maskar och större insekter tuggar i sig gammalt dött organisk material som de ofta hittar ovan jord men som de drar ner i marken för att i lugn och ro kunna

bearbeta det där. De är även duktiga på att göra gångar i jorden vilka är värdefulla för att dränera ut överskottsvatten.

Svampar och bakterier bryter dels ner organiskt material så att näringen blir tillgänglig för växterna igen, dels ”klistrar” de ihop de små lerpartiklarna till större klumpar (aggregat), vilket gör lerjorden betydligt mer lättarbetad och växtvänlig. En annan mycket viktig uppgift för mikroorganismerna är att upprätthålla ”lag och ordning” i underjorden. Tyvärr är ju inte alla svampar och bakterier vänligt sinnade mot växterna utan utgör ett hot. Genom att de nyttiga äter upp eller tränger ut de skadliga så håller sig växterna friska. I en jord som är fattig på bra mikroorganismer kan däremot en skadesvamp ställa till med mycket skada.

En välskött trädgårdsjord kan innehålla 1 miljard nyttiga svampar och bakterier per liter så även om det känns ibland som att du aldrig får någon hjälp i trädgården så har du gott om hjälpsamma vänner i underjorden.

TIPS: Gödsla med naturgödsel och städa inte bort all ”maten” för maskar och mikroorganismer.

Fukt och näring

När man vattnar eller gödslar en växt kan den omöjligen ta upp allt på en gång. Det är därför viktigt att jorden fungerar som ett skafferi där växten kan hämta mat och vätska då den behöver det. **Vattnet** lagras i de stora och små hålrum vi talade om under strukturavsnittet. Ju mindre hålrum desto hårdare håller jorden kvar vattnet. Vissa växter är duktiga på att tömma även de minsta hålrummen och klarar sig länge innan de vissnar medan andra slokar snabbt. **Näringen** ligger dels löst i vattnet men en hel del binds upp av jordpartiklarna. Om pH är för högt eller för lågt fastläggs näringen mycket hårt men däremellan fungerar jordpartiklarna som magneter som håller kvar näringen tills växten behöver den. Ler- och mullpartiklar är mycket bra på att hålla näringen på detta sätt.

TIPS: Återigen- använd naturgödselade produkter som ger jorden en bra struktur.

Svampar och insekter

Ibland kan det förekomma svampar och insekter i köpt planteringsjord. Dessa kan ibland skada växten om man har otur. **Svamparna** gör normalt ingen skada på växter utomhus men i blomjordar och såjordar som står i en mer ”svampvänlig” miljö kan de se lite tråkiga ut. Ofta försvinner problemet av sig själv men man kan antingen täcka jordytan med grov sand eller vattna ut kalisalpeter. De vanligaste **insekterna** är ”blomflugor” som antingen är vattenflugor eller sorgmyggor. Flugorna själva gör ingen skada och fångas lättast med en gul klisterskiva eller en gul vattenfylld skål med en droppe oparfymerat diskmedel. Däremot kan larverna till sorgmyggan gnaga på tunna rötter vilket leder till svampinfektion och plantskador. Andra jordlevande ”kryp” såsom hoppstjärter och lövmaskar bekämpas lättast genom att sänka ner hela krukans under ljustummet vatten i 10 minuter. Djuren rör sig då upp till ytan och kan lätt skummas av.

TIPS: Är du orolig för att få problem med insekter i blomjord så lägg påsen i frysen. Detta är bättre än att värma den i ugnen eftersom detta kan ge problem med mikrolivet och svampar.

Det här var mycket grundkunskap men vilken jord ska jag då välja?
Här nedanför ser du en snabbtabell om vilka krav olika växtgrupper ställer och vilken typ av jord du ska välja.

VÄLJ RÄTT JORD - SAMMANFATTNING

Växt	Krav på jord	Välj
Frön & Sticklingar	Lättgödslad, sand- eller perlite-inblandad	Såjord
Kaktusar & Fetbladsväxter	Lättgödslad, sandblandad	Såjord
Krukväxter	Normalgödslad, sandblandad	Blomjord
Gröna växter, inomhus	Normalgödslad, lecablandad	Blomjord med leca
Orkideér i kruka	Mycket grov struktur, kalkfattig	Orkideejord
Träd, Buskar & Perenner	Normalgödslad, mullrik	Plantjord
Sommarblommor	Normalgödslad, mullrik	Plantjord
Rosor, pioner m.fl	Näringsrik, lertillsats	Rosjord
Urnor och balkonglådor	Näringsrik, ler- och lecatillsats	Urn- & balkonglådejord
Rhododendron, Azalea	Lågt pH, grov struktur	Rhododendronjord
Barrväxter	Lättgödslad, lättkalkad	Hälften plantjord, hälften rhododendronjord
Gräsmatta	Finsorterad, sandblandad	Toppdress
Odling i säck	Normalgödslad, lecablandad	Blomjord med leca eller Urn- & balkonglådejord
Växthus i bädd	Normalgödslad, Mullrik	Naturgödslad Plantjord
Självvattnande kärl	Normalgödslad, lecablandad	Blomjord med leca

Jordförbättring

Många gånger har man en befintlig jord som man vill bättra på så att det växer bättre. Det är då viktigt att skilja på **lerjordar** och **sandjordar**.

Lerjordar har ett rykte om sig att vara svåra att ha att göra med. Sanningen är att en välskött lerjord är en ypperlig trädgårdsjord som förenar goda fukt- och näringshållande egenskaper. Det som kan ställa till problem är om den har dålig struktur. Detta kan dels bero på att den är dåligt dränerad, dels att den inte har blivit väl skött. Lerjordar ska tillföras naturgödsel och annat organiskt material på hösten och sedan får tjäle och maskar göra resten av jobbet. När sedan våren kommer skall man bara släta till ytan. Om du tänker fräsa på våren så vänta tills jorden reder sig d.v.s. faller sönder lätt. Kör inte så länge så att alla leraggregat slås sönder till mjöl för då kommer jorden att bli stenhård då den torkar. Ibland rekommenderas tillförsel av grov sand men det är inte alltid lyckat. Prova på en mindre del av landet först.

Sandjordar har stora porer och därför svårt att hålla vatten. Tillförsel av naturgödsel och åkerlera förbättrar jorden. Detta skall göras på våren för annars riskerar man att näringen lakas ur under vintern.

Som synes i tabellen ovanför så finns det många olika typer av jordar för utomhusbruk men till krukväxter är utbudet mer begränsat. Detta beror dock inte på att alla krukväxter har likartade krav. Man kan dock jordförbättra även en blomjord så att den passar bättre. Här nedan finns recept på 4 jordar och vad de passar till.

Överdosera ej av tillsatserna

Ex. på växter som vill ha lägre pH = surväxtjord

Azalea

Brunfelsia

Gardenia

Allamanda

Hibiscus

Anthurium

Bougainvillea

Hortensia

Nerium

Miniros

Praktpetunia ex Surfinia

Orchidéer

Olika slags Citrus-växter

Clerodenum

Dipladenia

Gerbera

Hibiscus

Jasminum

Plumbago

Ormbunke

Spathiphyllum

Araucaria (rumsgran)

Palmer

Dieffenbachia

Myrten

Recept

Blomjord 1 liter

Torv 1 liter

Sand 1 dl

Ex. på växter som vill ha en kraftig jord med lera = Elit med lera

Krysantemum
Pelargon
Margerit
Dianthus
Fuchsia
Datura

Många gröna växter, ex
Ficus
Monstera
Banan
Philodendron

Amaryllis
Många andra lökväxter
Passiflora
Plectranthus
Miniros
Solanum
Capsicum

Recept

Blomjord 2 liter

Lera 1,5 dl

Leca 2 dl

Sand 1 dl

Gödslas med flytande krukväxtnäring. Leran gör att krukans håller fukt bättre så vattna något sparsammare än vanligt

Ex. på växter som vill ha en lucker jord = kaktusjord

Kaktus
Saintpaulia
Ananas
Guzmania

Fetbladsväxter, ex:
Crassula
Sedum
Kalanchoë
Echeveria
Epiphyllum
Hoya
Peperomia

Jatropha
Pachira
Sansevieria

Recept

Blomjord 1,5 liter

Sand 0,5 liter

Ex. på växter som vill ha svag näring = så- & sticklingsjord

Fröplantor
Sticklingar
Saintpaulia
Begonia
Columnea
Aeschynanthus
Cyklamen

Impatiens
Primula

Peperomia
Sansevieria

Recept

Blomjord 1,5 liter

Perlite 0,5 liter

Hoppas att du efter att ha läst denna förstår att jorden är viktig för att det ska lyckas i trädgården. Vill du lära dig mer så är du välkommen att besöka vår hemsida www.rolunda.se eller ringa oss på 018-344270